

SLAGIÐ VIÐ LA PLATA

eftir G. LANDSBOROUGH · MICHEL NIELSEN týddi

Um morgunin tann 13. desember vaknaðu fangarnir umborð á Graf Spee við ljóðinum frá alarmlökkunum og við ljóðinum av fótum, ið runnu fram og aftur uppi á dekkinum. Tað var eitt keðiligt og óhugnaligt ljóð, og flestallir av teimum høvdu hoyrt tað fyrr. »Nú er so aftur eitt neydars farmasip farið í felluna« hava teir óivað hugsað. Nú fóru teir skjótt at nóyðast at finna rúm fyri fleiri fangum, og hetta var eins trupult hjá teimum sum hjá Langsdorff, ið litið rúm var frammanundan. Teir sótu stappaðir saman eins og sild í eini tunnu frammi undir tí fyrsta kantonmentinum. Men hóast trøngtligt var, fór tað at verða stuttligt at siggja nýggja andlit og hoyra tíðindi heimanfrá.

Knappliga lupu fangarnir upp. Har var okkurt logið. Manningin á Graf Spee bar seg ikki at eins og hon var von, tá teir lupu á eitt farmaskip. Teir plagdu ikki at rópa og skrigja soleiðis, sum teir gjørdur. Nú fangarnir byrjaðu at gita um, hvat tað mundi vera, og vónin vaks í teimum alt eftir sum frá leið. Kanska var fangatíðin hjá teimum at enda komin? So kom ein týskur yvirmaður inn til teir og segði: »Minir harrar. Eg eri bangin fyri, at eg noyðist at dag-« Og sum hann hevði sagt hetta fór hann út aftur og stongdi hurðina. Nú byrjaði teir sanniliga at hugsa og flestallir komu til tað úrlitið, at Graf Spee var komin í trupul-leikar, og at hann noyðist at skjóta seg burtur úr teimum. Onkur byrjaði at rópa hurra. Royal Navy var utanfyri, klár at bjarga teimum. Men so steðgaðu hurra-røpin. Allir hugdu kring seg. Teir vóru væl vardir, tað hevði Langsdorff sagt teimum, men hvat um Graf Spee nú bleiv so illa skaddur, at hann kanska sakk. So vildu teir vera stongdir inni í einum sterkum stálkassa.

Nei, teir góvust við at hugsa um slíkt. Teir Navy var utanfyri, og við Guð hildu teir við teimum, beint inni í hjartanum á fígginga-skipinum.

Knappliga, heilt óvantað, hoyrdist eitt ógiltig dun beint yvir høvdu-teirra, og ljóðbylgjan fekk teir allar at ristast. Tann fyrsti tankin hjá nøgvum av teimum var, at Graf Spee sjálvur var raktur, men lita lotu aftaná gekk sannleikin upp fyri teimum: Dunið var komið tá týskararnir skutu eina av teimum miklu 11-tumma kanónunum beint yvir høvdu-teirra á teimum av. Teir vóru jú staddir beint undir torninum og í teimum næstu 80 minuttum komu teir at lita nøgv undir tí ræðuliga óljóðinum frá hesum risakanónum.

Tá alarmlökkann ringdi umborð á Exeter hildu nøgvir, at tað vóru teir til trenning ella at tað vóru skeiv boð. Men mennirnir vórðu bráðliga vaktir úr dreyminum teirra, tá ein 11-tumma granat sló niður í sjógvin beint aftanfyrri skipið. Nú hendi tað sanniliga, nú sluppu teir at berjast fyri lívum teirra.

Seinni søgdu bláðini frá, at Harwood stevndi inn í bardagan við teimum víðagittu boðunum hjá Nelson uppi í mastirini: »England expects every man to do his duty.« men tíverri fyri romantikkarnar var hetta ikki satt.

Teir bretsku krigsskipini sigldu móti hvørjum øðrum nú. 1. divisióin, Ajax og Achilles komu furandi eins og smáir hestar við fullari ferð móti týskaranum, men hóast ferðin var so stór sum til bar, fór tað at taka ein fullan tíma hjá teimum at koma fram. Exeter broytti kós og helt vestureftir eins og ætlanin hjá Harwood var. Teir bretsku krússararnir royndu nú at sleppa á hvor sína síðu á lummaslagskipinum fyri at knasa tað, eins og ein nøddaknasari beinir fyri

eini nødd, men hendan nøddin fór at vera ring at basa.

Meðan hesir báðir smáu krússararnir frá Royal Navy komu furandi inn móti Graf Spee, hevði hann alla tíðina kanónirnar vendar móti Exeter. Tann fyrsta ræðuliga 670lb. 11-tumma granatin var dottin ov stutt, men tað næsta skot ið var á veg, tá kanónmanningin á Exeter gjørdi seg til reiðar til at skjóta sínar minni, men to væl sterkari kanónir av. Strekkið millum hesi báði skipini hevði verið um 19,5 km. tá Graf Spee skjeyt fyrsta skotið av, men nú minkaði tað stórliga, og tá Graf Spee skjeyt fyrri adru ferð, var tað minni enn 19 km. Tað var fullkomiliga ótrúligt. Langsdorff tveitti allar fyrirmunirnar hjá sær burtur. Hann átti at hildið seg uttanfyri skotmálið hjá Exeter, soleiðis at hann í fríð kundi beint fyrri honum, men í staðin kom hann nærri. Harwood segði aftaná, at orsökun til at teir vóru nærri, at Langsdorff als ikki nýtti tann velduga fyrirum, ið heilt korter frá tí at Langsdorff sá mastratopparnar á Exeter og til bardagan byrjaði, og sostatt hevði hann havt valeysa tíð til at sleppa sær burtur. Men nú legði hann also beint móti teimum. Eydnan var eisini við honum í byrjanini. Annað skotið hjá honum fall beint undir reyvinu á Exeter, og tað litla skipið fór sendandi fram gjøgnum sjógvin. Triðja og fjórða skotið hjá teimum fór eisini beint við síðuna av, men nú byrjaði eisini Exeter at skjóta. Klokkan var nú 0621, bert 7 minuttir eftir at Exeter hevði sæð roykin av lummaslagskipinum og bert 4 minuttir eftir at Graf Spee hevði loyst fyrsta skotið av.

Við fullari ferð móti Graf Spee sá 1. divisióin, hvussu granatirnar frá tí tyska risaskipinum brustu beint við Exeter. Tað bretsku skipið fór sendandi frá síðu til síðu, meðan teir royndu at sigla so, at Graf Spee skuldi raka skeivt. Alla tíðina nærkaðust teir lummaslagskipinum, meðan kanónir teirra »nýðu royk og deyða út. Nú var Exeter bert 17,5 km. frá Graf Spee, men tey fyrstu skotini fóru ov stutt.

At siggja hjá Ajax og Achilles kundi bert ein endi koma á hesum leiki: Graf Spee vildi um fáar minuttir blása Exeter úr sjónum. Sorða hann so í knas, at hann sakk uppi minuttir. Men næstan eins skjótt og Langsdorff hevði opnað fullan kanóneld móti Exeter. 2.100 kg. drepanði stál og sprengivegni í hvørjari breiðsýðu gav hann einum torni boð um at opna eld móti Ajax. Hetta kom eisini at verða eitt heldur álvarsamt mistak hjá Langsdorff. Hann átti ikki at skift mál so skjótt, tí tað tekur tíð at venda eini kanón, og tíð var bert tað, ið bretum nýttist. Nú fingur teir smáu krússararnir tíð til at koma so tætt inn á Graf Spee, at teir kundu byrja at skjóta við 6-tumma kanónunum sínum, sum sanniliga eisini kundu gera fortædd. Langsdorff opnaði leiðina til sín egna undirgang við ikki at hugsa um nøgv um hesi ting.

Frá klokkan 0618 byrjaði Graf Spee at skjóta eftir Ajax, og lotu seinni slapp eisini Achilles upp í part. Tað vóru tær næststerkastu kanónirnar á Graf Spee, ið nýttar vóru móti 1. divisióin, nevniliga 5,9-tumma kanónirnar, ið bert vóru ein brokdeil vøkari enn tær sterkastu kanónirnar — 6-tumma — á Ajax og Achilles. Tað, at Graf Spee spilti tíðina við at skjóta eftir hinum báðum gav Exeter tíð at koma nærri. Allir umborð vóru, at tað kundi bert verða eina litla løtu aðrenn Graf Spee rakti, tí hóast Bell var ein dugnaligur skipari, so var tað fullkomiliga ógjørligt at halda áfram við at sleppa undan skotunum hjá lummaslagskipinum. Men í lotuni var Exeter óskaddur,

og Captain Bell og allir yvirmenn hansara vóru bert hetta eina, meðan skipini komu furandi móti hvørjum øðrum: »Beinið fyrri týskaranum, aðrenn hann beinir fyrri okkum.« Teir máttu royna at finna eitt veikt stað á ta ósárligu síðuni á lummaslagskipinum. Exeter sum var tað størsta bretsku skipið visti, hvat ið hann átti at gera. Hann skuldi fáa figgindan til at skjóta eftir sær, soleiðis at hinir báðir krússararnir kundu fáa tíð til at leypa á.

So klokkan 0622 fekk Exeter av at vita, tí nú byrjaði eitt satt helviti umborð. Ein 11-tumma granat brast beint undir miðjuni á skipinum, og uppi á brúnni sóu teir, hvussu tað tyska stálið drap og lóstaði bæði menn og skip. Og so broyttist Exeter knappliga frá einum dugnaligum krigsskipi til eina rúgvu av gomlum jarni. Eldur kom í fleiri stoðum. Elektrisititid umborð fór. Flúgarvarin hjá teimum smildraðist og ljóskastararnir brotnaðu, teir noyðdust at tveita flogfarið hjá teimum á sjógvin av ótta fyri eksplosión í oljutanganum. Nógvir menn blivu dripir. Manningin á stýriborðs torpedorør bleiv dripin øll sum hon var og fleiri aðrastaðni á skipinum lógu deyðir og doyggjandi menn.

Hetta var fyrsti smakkurin, sum Exeter fekk av 11-tumma kanónunum, og hóast alt vóru teir heldgir, at granatin ikki hevði rakt sjálvt skipið. Men hetta kundi ikki halda bretunum aftur. Exeter helt fram móti lummaslagskipinum við flammandi kanónum, ið skutu næstan dupult so skjótt sum tær miklu 11-tumma kanónirnar. Tað var skjótaleikin hjá kanónunum á Exeter, sum gjørdi, at týskarin ikki fekk skotið so beint, sum hann átti, og nú bleiv Langsdorff bangin. Hann gav teim kanónum, ið higartil høvdu skotið eftir Ajax og Achilles boð um at byrja at skjóta eftir 8-tumma krússaranum, og soleiðis fingur hinir báðir ein kans til at sleppa sær nærri lummaslagskipinum, og tað gjørdi teir eisini. Teir settu aftur fulla ferð á og komu nú so tætt, at eisini teirra kanónir kundu skaða.

Exeter lá í einum roki av týskum granatunum, og so knappliga aftur rakti ein 11-tumma granat. Hesa ferð beint á skipið. Men aftur var eydnan við teimum, ja so hepnir vóru teir, at ón næstan ikki trýr tí. Ein veldug 670 lb. granat reykt knappliga gjøgnum dekkið beint aftanfyrri B-torgið, rendi seg gjøgnum sjúkráhusið umborð, sum nú var fyllt við særðum, og helt fram út gjøgnum hina síðuna á skipinum UTTAN AT BRESTA. Bert nakrir fáir menn blivu særdir av splintrunum, sum komu, tá granatin fór gjøgnum dekkið, men allir vóru, at eydnugarnir høvdu verið við teimum, tí hvat var ikki hent um hon var brostin?

Men tann næsta 11-tumma granatin brast á skipinum. Klokkan var tá 0625. Fyri manningina sýntist tað eins og bardagin nú hevði varað fleiri tímar, men sannleikin var, at bert 11 minuttir vóru farnir, síðani varðhaldsmaðurin á Exeter sá roykin frá Graf Spee í sjónarringinum. Exeter hevði júst loyst 8. skotið hjá sær av og sent næstan trý tons av háeksplosivum sprengivegni móti Graf Spee. So bleiv Exeter raktur beint av eini 11-tumma granat og við einum einstaka skoti varð hann sendur út úr hesum bardaganum.

Tveir minuttir aðrenn hevði Graf Spee broytt kós og hevði nú vent til bakborðs síðu soleiðis, at teir nú kundu skjóta við stýriborðs kanónunum. Nú rendi týskarin seg ikki longur beint inn í bardagan, men royndi at sigla parallella kós við 1. divisióin. Hetta skuldi Langsdorff gjørt frá byrjanini, og nú sá tað ikki so gott út hjá bretunum.

(Framhald)

Skála skipasmiðja & handilsvirki

SKÁLA

Telefon Runavík 7260

Stálskipasmíð

Sleipistøð
Skipasmiðja
Mekaniskur verkstaður
Elektriskar installatióinir
Skipstúgerð
Fiskaútflutningur
Sildaútflutningur
Frystivirki
Matvørubúð
Klædnabúð
Kol

Nýmótans fiskavirki við kuldagoymslum

FÆRØSK MARGARINE

Vita No 1

VITAMINISERET

FÆRØSKT PRODUKT

FINT PRODUKT

Farið er undir nýtt tryggingartiltak

frítíðarvanlukkutrygging

sum uppiskoyti til ótvungna persónliga vanlukkutrygging.

Fritíðarvanlukkutrygging umfatar vanlukkutíðburðir, ið henda uttan fyri arbeiðstíð og -stað, t.v.s. í frítíðini.

Hava tygum ótvungna persónliga vanlukkutrygging og hesa nýggju frítíðarvanlukkutryggingina, eru tygum tryggjaður móti vanlukkutíðburði samdøgrind runt.

Allir upplýsingar fáast við at venda sær til

Føroya Vanlukkutrygging SF.

Postbox 59 · Tlf. 1466 · Tórshavn.

Spinnid i Gøtu

tygum fáa gott tógv, og skjóta avgreiðslu.

Vit keypa óvaskaða og vaskaða ull og selja øll sløg av føroyskum tógvi.

TØTINGARVIRKID

vj Ólavur Gregersen — tlf. 20 í Gøtu

ARBEIDSTØL
BESTLØG
STOYPIGØÐS
TIMBUR
BYGGITILFAR

KLAKKSVÍKAR
TIMBURHANDIL

Telefon: 5148 - 5265
Telgr.: Kjelbro, Klakksvík
Telef. 20

PF. J. F. KJØLBRO

FØROYA

BANKI

bauki FØROYA

Keypið

frá teinum, sum lýsa í

SOSIALINUM!